

SOKAK, ŞEHİR VE İNSAN

Bazı kavramlar birbirlerini adeta gizemli bir Şekilde tamamlıyor ya da içerdikleri karŐıtlıklar aracılığıyla sınırlandırayıp anlamlandırıyorlar. Bu özelliğin, günümüz dil felefesi açısından bakıldığında, kolayca anlaşılabilir olduğunu söylemek zor görünmektedir. Çünkü sarmal kavramlar¹, bileŐeni her bir kavramın tek başına sahip olduğu anlamın dışında bir içerik taşıyorlar.

Farklı özellikte sarmal/ikiz kavramlardan sözetmek mümkündür². Ben burada, ne gibi sarmal kavramlar olduğunu ve aralarındaki ilişkileri ele almayacağım. Bir kavram başka bir kavramla eşleŐtirilmedikçe, tek başına, sarmal ilişkide sahip olduğu anlama sahip olmamaktadır. Bir kavramın içeriği ile ikinci bir kavramın içeriği arasında bir geçiŐlilik olmayabilir; fakat bu gibi kavramlar arasında sarmal bir ilişki kurmak mümkün olmaktadır. Böyle bir ilişki, görünen o ki, geleneksel anlam teorilerinin ilgi alanı dışında kalmaktadır.

Sarmal kavramların ilgi çekici yönlerinden birisi (karşılık geldiği) nesnelere olan ilişkileridir. Çünkü biz geleneksel olarak tek tek kavramların bir nesneye veya olguya işaret ettiğini düşünürüz. Fakat sarmal bir kavramın bir olgu veya nesneyle olan ilişkisi de, öyle görünüyor ki, geleneksel bakış açısıyla anlaşılabilir. Çünkü sarmal bir ilişki, bu ilişkinin unsurları olan kavramların anlamlarından bağımsız olabilir. Bu bağımsızlık, sarmal kavramların sadece içeriğinin (yani anlamının) değil, nesnelere olan ilişkisinin de nasıl olduğunun geleneksel anlam teorileriyle açıklanamayacağının bir göstergesidir. Nitekim ortada sarmal bir ilişkinin işaret ettiğ bir nesne olmayabilir; ve sözü edilen nesne, kullanana bağlı, kullananın kendine göre biçimlendiği bir özellik taşıyabilir. Bu koşullar altında sarmal bir ilişkinin, nasıl olupta bir iletişimde kullanıldığı ise tuhaflığın doruk noktasıdır. Çünkü geleneksel anlam teorisi bize bir terimin iletişim özelliğini, (çağlara göre farklı terimler kullanılmıŐ olsa da) anlam ve işaret etme özellikleri aracılığıyla açıklar. Fakat böyle bir açıklama "sarmal kavramlar" için hiç de geçerli değildir. Sarmal bir kavramın (ve aslında herhangi bir terimin) "anlam"ının ancak solipsist bakış açısıyla anlaşılabileceğini düşünüyorum³.

Herhangi iki nesne veya olgu arasındaki ilişki empirik birtakım yöntemler kullanarak, birtakım teoriler aracılığıyla kurulabilir. Bu süreç günlük yaşamda terimlerin ve kavramların içerikleri aracılığıyla gerçekteŐtirilebilir. Fakat sarmal kavramlar sözkonusu olduğunda, kavramlar arasında ve kavramlarla olgular arasında kurulacak ilişkide alışlagelenin dışında bir yapıyla karŐılaŐılır. Hiçbir ortak anlama sahip olmayan iki kavram, empirik bir veri olmadan da sarmal bir ilişki içine girebilir. Nitekim "insan" kavramının anlamı içinde "canlı olmak" özelliği bulunduğunu biliyorsak, bu iki kavram arasında "canlı insan" Şeklinde

¹ "İkiz Kavramlar"("twin concepts") veya "siyam ikizleri" yerine "sarmal kavramlar" ("helix concepts") demeyi tercih ettim, çünkü ikiden çok kavramların biraraya getirilmesi de sözkonusudur.

²[https://en.m.wikipedia.org/wiki/Siamese_twins_\(linguistics\)#With_rhymes_and_similar-sounding_words](https://en.m.wikipedia.org/wiki/Siamese_twins_(linguistics)#With_rhymes_and_similar-sounding_words)

³ Sadece sarmal kavramların değil terimlerin de solipsist bakış aracılığıyla ele alınması durumunda, iletiŐimle ilgili sorunları, sanıyorum bir referans mekanı aracılığıyla çözmek mümkündür. Bkz. Ural, Ő.

bir ilişki tasarlayabiliriz; fakat "insan" kavramının içinde "şehir" kavramının bulunduğu söylenemez. Dolayısıyla "insan ve şehir" gibi sarmal bir kavramın içeriğinin oluşturulmasında yeni bir bakış açısına gerek olacaktır. Çünkü sarmal bir ilişki, öyle görünüyor ki, her iki kavramın (anlamının) basit bir toplamı olmanın çok ötesinde özelliklere sahiptir. Bizi burada ilgilendirebilecek özelliklerinden birisi, sarmal kavramların, geleneksel bakış açısı çerçevesinde bir nesneye veya olguya işaret etmemesi ve sarmal bir ilişkinin kendine özgü bir anlam kurgusunun olmasıdır.

"Sarmal kavramların anlamı nasıl tanımlanabilir (veya tanımlanmalıdır)?" sorusu sanırım bizi boşuna bir çaba içine sokmaktan başka bir işe yaramayacaktır. Çünkü, herşeyden önce, sarmal bir kavramın belirli bir anlamının olduğu ve dolayısıyla da herkes tarafından aynı şekilde anlaşıldığı söyleyemeyiz. Dili kullanma alışkanlıklarımız dışında aktarılan bir anlamdan söz etmek de zaten mümkün değildir⁴.

Yukarıda da işaret edildiği gibi, kavramlar arasında farklı özellikte sarmal ilişkiler kurulabilir; beni burada kavramlar arasında kurulabilecek hertürlü sarmal ilişki ilgilendirmemektedir. Eğer kısaca ifade etmek gerekirse, herhangi iki veya daha çok kavramın birbiri üzerine binmek suretiyle yeni bir içerik kazanmasına olanak veren sarmal kavramları dikkate alacağım. Herhengi iki kavram, örneğin "orak" ve "çekiç" birlikte yeni bir içerik kazanırlar; fakat bu iki kavram üst üste binmiş değildir, sadece birlikte yeni bir içerik kazanmıştır. Halbuki "şehir ve insan" dediğimizde, bu iki kavram, yeni bir içerik kazanacak şekilde birbiriyle ilişki içine girmiştir. Bu içerik, ne tek başına "şehir" ne de tek başına "insan" kavramının içeriğine bakarak oluşturulabilir; ve ayrıca bu iki kavramın bir toplamıdır. Şehir ve insan, birlikte yeni bir varlık kazanmıştır ve bu varlık kazanma, orak ve çekiç örneğinde olduğu gibi değildir. Çünkü sarmal ilişki gerek şehir gerek insan kavramlarının içeriğini dönüşüme uğratmış, aşağıda ele alınacağı gibi, bu sayede de her iki nesnenin birlikteliği yeni bir içeriğe sahip olmuştur. Halbuki "orak ve çekiç" in birlikteliğinde bu iki nesne bağımsız varlığını sürdürmektedir; yeni bir içerik, bu koşul çerçevesinde otaya çıkmıştır.

Dikkat edilirse "aile ve insan"nın birbirini bütünlemesine karşılık, "doğa ve insan", bir karşıtlık içerecek şekilde düşünülebilir; fakat insanın toplumsal bir canlı olduğu dikkate alınarak, "toplum ve insan" gibi sarmal bir ilişkide, "toplum" kavramının "insan" kavramını içerdiği de söylenebilir. Fakat öte yandan, "sokak, şehir ve insan" arasındaki ilişki anlaşılacak istenildiğinde, bu üç kavramın sahip olduğu bağımsız içerik, bize birşey kazandırmayacaktır; yapılması gereken şey, kavramlar arasında ne gibi bir sarmalık ilişkisinin olduğunu sorgulamak olabilir.

Sarmal kavramların bir eşleştirme yapmaya yaradığı, bu amaçla bir nesnenin belirli bir yönünü açıklayıp tanımladığı genel bir ilke olarak kabul edilebilir. Bu eşleştirme, bir tür sınırlamayı da beraberinde getirmektedir. Bu sınırlama, bir nesneyi (örneğin insanı) tanımlamakta, fakat aynı zamanda o nesneyi (yani insanı) neyin biçimlediğini, sınırladığını veya nitelediğini de söylemektedir. Bu söylem aslında bir yargı ifade etmektedir; ama sorgulamaya açık bir yargıdır bu! Dolayısıyla sarmal kavramlar, bir öneri, ama bir ucu sorgulamaya açık öneriler olarak da düşünülebilir.

Öte yandan "Yin ve yang" gibi sarmal bir ilişkinin, hem bir sınırlama hem bir tanım hem de bir cevap özelliği taşıdığı söylenebilir. Bu cevap tek başına ne "yin" ne de "yang" kavramları aracılığıyla oluşturulmuştur; ve daha önemlisi, bu iki kavramın birlikte yeni bir

⁴ Bkz. Ural, Ş. Solpisizm.

içerik oluşturmasıdır. İlginçtir, bu iki kavramın ortak anlamı sabit ve değişmeyen bir özellikte değildir; kişilerin bireysel ve öznel tasarımlarına bağlıdır. Bu durum özel olarak sarmal kavramların, genel olarak da dilin (farkına olmadan) bizi yönlendirdiğinin, düşüncelerimizi biçimlediğinin, söylemek istediklerimize bir önkoşul getirdiğinin bir kanıtı olarak yorumlanabilir; fakat sanıyorum daha da önemlisi, yukarıda da işaret edildiği gibi, solipsist bir bakışla yapılacak yorumun, dili aslında en gerçekçi bir şekilde ele alınmasına olanak vermesidir. Nitekim solipsist bakışla, dilin bir "anlam aktarma" aracı olmadığını, fakat kullanma becerimiz sonucunda yeniden tasarlama aracı olarak kullanıldığını söylemek mümkündür. Bu durum aynı zamanda sarmal kavramların, geleneksel anlam anlayışı aracılığıyla açıklanmasının mümkün olmadığını sanırım bir göstergesidir.

Sarmal kavramlar, dile getiriliş sıraları açısından farklı anlamlara açık olabilirler. Normal koşullarda "ve" eklemi, mantıksal özelliği açısından bakıldığında, tıpkı toplama operatörü gibi yerdeğiştiricilik özelliğine sahiptir. Dolayısıyla, nasıl ki matematikte " $A+B = B+A$ " diyebiliyorsak, mantıkta da " $a \text{ ve } b = b \text{ ve } a$ " diyebiliriz. Fakat konuşma dili açısından bakıldığında bu durum, "ve" eklemine mantıktaki tanımına yabancı bir özelliği ifade etmektedir. Nitekim, bilinen bir örnekle, "evlendiler ve çocukları oldu" ifadesi, "çocukları oldu ve evlendiler" ifadesinden farklıdır. Dolayısıyla "insan ve şehir" ilişkisi, "şehir ve insan" arasındaki ilişkiden farklı yorumlanabilir; diğer bir ifadeyle gramatik kurgu, her bireyin ortak bir tasarıma sahip olmasına olanak verebilir. Fakat ortak tasarım, bireylerin kendilerine göre yorum yapmasına engel değildir.

Bazı örneklerle bakıldığında, sarmal kavramlarda ilk gelen terimin (örneğin "şehir"), ikincinin (örneğin "insan") üzerine bir etki, hatta yaptırım uyguladığı düşünülebilir. Bu açıdan bakıldığında, "şehirin insan ile ilişkisi", "şehirin insan üzerinde yaptığı etki" olarak anlaşılabilir. Ne var ki her sarmal ilişki bu şekilde olmayabilir. Nitekim "insan ve insan" veya "yin ve yang" gibi ifadelerde bir nesnenin diğerine bir önceliği ve üstünlüğü sözkonusu değildir. Öte yandan, bu tür bir ilişkide de yine geleneksel anlam teorilerinin kullanılamayacağı, "anlam" sorununun yeni ve farklı bir açıdan ele alınmasının gerekli olduğunu tekrar vurgulamak yerinde olacaktır.

Sarmal bir ilişki, kendine özgü bir kurgusu olan ve (sanırım) özelliklerini tam olarak bilmediğimiz ilginç bir anlatım aracıdır. Böyle bir ilişki, (en az) iki kavramın basit bir toplamı olarak veya kavramlarından birisinin içeriğinin bir uzantısı olarak oluşmamıştır. Sarmal bir ilişki, "ve" eklemi aracılığıyla sağlanmış olamaz. Çünkü sarmal bir ilişkide "ve" eklemine mantıksal/gramatik özelliklerinin ötesinde bir kurgu vardır. Bazı sarmal ilişkilere bu kurgu, sözkonusu eklemi kullanılarak, fakat kavramlardan birisinin diğeri üzerine bindirilmesiyle ama içeriği kişinin kendine bağlı yorumu aracılığıyla oluşturulmuştur. Nitekim, "şehir ve insan" gibi bir ifadeden, şehrin insanı belirlemesini, biçimlemesini, insan üzerine etkisini düşünebiliriz. Fakat bu etkinin nasıl olduğu ve ne gibi özellikler taşıdığı büyük ölçüde kişinin yorumuna bağlıdır. Dolayısıyla da sözkonusu kavramlar arasındaki sarmal ilişki, ilk kavramın, (yani "şehir" kavramının) ikinci kavram (yani "insan" kavramı) üzerine olan etkisini ifade ettiği kabul edilse bile, bu etkinin özellikleri, nasıl ve hangi şartlarda ortaya çıktığı kişisel yoruma açıktır. İlişkinin yoruma açık olmasının bir sebebi, sarmallık ilişkisinin, kavramların (bağımsız olarak sahip olduğu varsayılan) içerikleri çerçevesinde oluşturulmamış olmasıdır. Nitekim en basiti, "insan" kavramının içeriğinde "şehirde yaşamak" özelliği yer almaz. İnsanın sahip olduğu özellikler arasında şehrin onu etkileyip biçimlemesinin bulunmaması, iki kavram arasında sarmal bir ilişkinin kurulmasının da bir gerekçesi durumundadır. Sonuçta sarmal bir ilişkinin özelliği, bir kavramın içeriğinin zenginleştirilmesi, ona yeni bir boyut eklenmesi, derinlik kazandırılması gibi görevleri yerine getirmektir; fakat dikkat edilirse yine de aktarılabilen ve sarmal kavramların

biçimlediği belirli bir anlam ortada yoktur. Belirli bir gramatik özelliği olan, ama kişilerin yorumuna açık bir öneri paketi vardır.

Kavramlar arasındaki sarmal bir ilişki kurmak, bir ilişkinin kendisinin getirebileceği sonucu ifade etmek, bir öneriyi dile getirmek amacını taşıyabilir. Herhangi iki nesne veya olgu birlikte yeni bir olgu veya nesnenin ortaya çıkmasına sebep oluyorsa veya bu şekilde yorumlanmak isteniyorsa, kavramlar arasında sarmal bir ilişki kurulabilir. Bu ilişki sonucunda yeni bir olgu ortaya çıkabileceği gibi ilişkinin kendisi yeni bir olgu olma özelliği taşıyabilir. "Madde ve enerji", birlikte bir bütün oluştururlar. Nitekim ne tek başına madde ne de tek başına enerji, durduk yere, yani aralarında bir ilişki kurgulanmadıkça, anlamlı bir şekilde biraraya getirilebilir. İlişkinin kendisi bir yenilik ifade etmek ve yeni bir durumu dile getirmek aracıdır. Bu yeni durum, yukarıda da işaret edildiği gibi, klasik anlamda bir nesneye işaret etmeyecek, fakat kavramların aralarındaki hiç de standart olmayan bir ilişkinin ifadesine olanak verecektir.

İlginç olan bir nokta, aslında sarmal bir ilişki ifade eden bir kavram, belirli bir nesneye karşılık gelebilir. Nitekim "ışık hızı" denildiğinde, tek bir nesneden sözedilmiş olmaktadır. Fakat bu kavram, madde ve enerji arasındaki ilişkiyi anlatırken farklı bir içeriğe sahiptir; çünkü artık iki şey arasında tasarlanan bir ilişkiyi ifade etmektedir. Dikkat edilirse, "ışık hızı" kavramıyla işaret edilen (denote) olgu, tek başına madde ve enerjinin arasında ilişki kurulmasına hiçbir şekilde olanak veremez; ve aynı şekilde "madde" ve "enerji" kavramları da kendiliğinden aralarında sarmal bir ilişki kurulmasına olanak vermezler.

İki olgu arasında bilimsel yolla ilişki kurmak, burada üzerinde durmak istediğim "kavramlar arasındaki sarmal ilişki"den şüphesiz farklı birçok özelliğe sahiptir. Amacım, dilde bulunan ve bu sayede bir anlatım aracı olarak kullandığımız sarmal bir ilişkinin kendisini ele almaktır. Bu ilişki, iki nesnenin (veya olgunun) doğaları gereği sahip oldukları türden bir özellik değildir. Dile bağlı bir özellikten yararlanarak, nesnelere veya olgulara arasında, bizim kurguladığımız bir ilişki sözkonusudur; bu ilişkinin kendisi ise bizim tasarlama gücümüzün bir sonucudur ve geleneksel anlam öğretileri aracılığıyla (sarmal ilişki ifade eden) bu kavramın özelliklerini anlamak mümkün görünmemektedir. Sarmallık, bize (en az) iki kavram arasında ilişki kurmaya, böylece de olgular (veya nesnelere) arasında ilişki tasarlamaya ve deyim yerindeyse bir olguyu (veya nesneyi) diğeri üzerine bindirip bunlardan birisini diğeri aracılığıyla anlaşılmasına olanak vermektedir. Bir olgunun diğeri olgu üzerine bindirilmesi, olgusal değildir, ama dilseldir.

Bu açıdan bakıldığında, "şehir ve insan" gibi bir ifade, insanı anlamak ve tanımlamak için onun şehir ile ilişkisini dikkate almanın gerekli olduğunu ifade etmekte, ama aynı zamanda da bu ilişkinin bir öneri olarak sorgulamasına kapı aralamaktadır; dolayısıyla da "insan nedir?" gibi bir soruya, "insan şehrin bir parçasıdır" şeklinde bir cevap, ancak sarmallığın bir özelliğine bağlı olarak verilebilir. Çünkü "şehir ve insan" gibi bir kavram çifti bize, şehrin insanı biçimlediğini düşündürmektedir. Bu ilişkide, yani "şehir ve insan" denildiğinde sanki çıkış noktası şehirdir ve şehrin insan ile olan ilişkisi sarmallığın odak noktasıdır. Aynı şekilde insanın toplumsal bir varlık olduğu, ama aynı zamanda toplumun insanı biçimleyip ona birtakım özellikler kazandırdığı "toplum ve insan" ilişkisi çerçevesinde; insanın doğanın bir parçası olduğu ve doğanın insanı biçilmemiş olduğu "doğa ve insan" kavram çifti aracılığıyla anlatılmak istenilmektedir.

Sarmallık ilişkisi, öyle görünüyor ki belli bir nesneye işaret etmemekte, bir öneri ileri sürmek suretiyle de bir ilişkinin sorgulamasını talep etmektedir. İki kavram arasında sarmallık ilişkisi kurmaktaki amaç, bir özelliğin diğeri bir özelliği içermesi durumunu anlatmaktır. Bu içirme ilişkisini aslında bir öneri ve bir sorgulama olarak da kabul etmek

mümkündür. Öneri, bir özelliğin diğer bir özelliği belirlemiş olmasının kabulü üzerine kurulmuştur. Kavramlardan birisi ile sözü edilen nesnenin sahip olduğu özellik (veya özelliklerin) diğer kavram ile sözü edilen nesnenin özellikleri üzerine bindirilmesi, bir sarmallık ilişkisidir. Bu noktada, yukarıda da işaret edildiği gibi, farklı özellikte sarmal ilişkilerinin olduğunu hatırlamak yerinde olacaktır. Fakat bir sarmallık ilişkisinde, iki kavramın birlikte yeni bir kavram oluşturması sözkonusu değildir; çünkü böyle bir durumda, iki kavram bağımsız varlığını korumaz, yeni bir kavram ortaya atılırdı. Dolayısıyla da sarmal kavramların belli bir anlamın aktarılmasına hizmet etmek yerine, dinamik yapıları sayesinde, iletişimin, kişilerin yorumuna bağlı olarak gerçekleşmesine olanak verdikleri görülmektedir. Bu noktada solipsist bakışa uygun olarak⁵ terimlerin anlamları aktarılabilir olmasalar da dili kullanma becerimiz yardımıyla her bireyin anlamı kendine göre inşa ettiğini söylemek yerinde olacaktır. Bu durum, solipsist bakışın mottası olan "birşey bilsek de aktaramayız" şeklindeki görüşe de tam bir cevap niteliği taşımaktadır. Çünkü anlamının akatarılabilir olmaması, her bireyin anlamı kendine göre kurgulayabilmesine engel değildir⁶.

Üzerinde durmayı amaçladığımız türden sarmal kavramların özelliği, öyle görünüyor ki, (genellikle birbirleriyle ilişkisiz gibi duran iki veya daha fazla) nesne veya olgu arasında (yoruma açık bir) ilişki kurulmasına olanak vermektir. Sarmal bir ilişkinin ilginç bir özelliği, bir öneri içermesidir. Çünkü birbirinden bağımsız ve görünüşte birbirine bağlı olmayan iki nesne veya olgu arasında kurulan sarmal ilişki, bir ispat özelliğine sahip olmadığı gibi, kişinin yorumuna da açıktır. Kurulan bağ bilindik olabilir, fakat aynı zamanda kişiye ve ortama göre değişen bir ilişki ve dolayısıyla bir öneri de ifade edebilir. Örneğin "anne ve çocuk" denildiğinde, çok bilinen böyle bir ilişki, her birey tarafından farklı bir amaç için kullanılabilir. Benim burada özellikle vurgulamak istediğim nokta, aralarında anlamca hiçbir ilişki olmasa da, iki kavram arasında kurulan sarmallık ilişkisinin dikkatlerde kaçmış olan özelliğidir. Sarmallık ilişkisinin bir öneri olarak iletilmesi, öyle görünüyor ki, dili kullanma alışkanlıklarımız sayesinde gerçekleştirilmekte; iletişim de bu çerçevede sağlanmaktadır. Nitekim yukarıda da işaret edildiği gibi, "insan" kavramı tek başına ele alındığında, şehirle ilişkisini kurmak hiç de kolay değildir. Bu veya benzeri bir ilişkiyi, tek başına "insan" kavramına bakarak kurgulamak da sözkonusu değildir. Öte yandan, insanın şehirle ilişkisi dikkate alınmadıkça, insanı tam olarak kavramak ve bu kavramının içeriğini doldurmak da düşünülemez. İnsanın kültürel gelişimi, şehrin tarihsel gelişim sürecinden bağımsız değildir; insan, sadece kültürel bir varlık olma özelliğini değil, sosyal ve tarihi bir varlık olma özelliğini de büyük ölçüde şehir ile olan ilişkisi sayesinde elde etmektedir. Şehir insana bu özellikleri kazandırma aracıdır. Bu durumda şehir ve insan arasındaki ilişkinin, "şehir" ve "insan" kavramlarının tek tek anlamlarını aşıyor olması, sarmal kavramlara duyulan ihtiyacın bir göstergesidir; daha doğrusu ortada ancak bir sarmal bağ kurmak suretiyle ifade edilebilen bir ilişki mevcuttur. Sarmallık ilişkisi ("orak ve çekiç" örneğinde olduğu gibi) iki kavramın metaforik kullanımına da olanak verebilir; veya sadece gramatik kurallar aracılığıyla da oluşturulabilir. Benim burada üzerinde durmak istediğim sarmallık ilişkisinin esnek yapısı, öyle görünüyor ki onun çok amaçlı kullanımına olanak vermekte, sadece düşüncelerimizi değil duygularımızı da (bir öneri şeklinde) ifade edebileceğimiz güçlü ve benzersiz bir araç olmasını sağlamaktadır. Bu sayede, tek başlarına ele alındığında örneğin şehrin, sokağın ve insanın hiç bir şekilde anlatılamayacak özelliklerinin, birbirleri ile (sarmal bir) ilişki içinde ifade edilmesi mümkün olmaktadır.

⁵ Bkz Ural, Ş.

⁶ Bkz Ural, Ş.

Şehir, insana, hem tarih hem sosyal hem de bir kültür varlığı olma özelliğini kazandırma aracıdır; fakat ilginçtir bu özellikler, coğrafi ve fiziksel özellikleri dolayısıyla "şehir" adıyla anılan nesneye ait değildir ve onun algılabilir özellikleri arasında yer almaz. "Şehir" denildiğinde akla gelen özellikler, binalar, araçlar, hareket halindeki insanlardır; yani algılanabilen fizik özellikler aracılığıyla "şehir" kavramının içeriğini doldürürüz. Fakat öte yandan, şehrin insan ile ilişkisi ("şehir ve insan" gibi) sarmal bir kavram aracılığıyla ifade edilirse, şehrin insana kattığı örneğin kültürel değerler artık gündeme getirilebilir.

İlginçtir, geleneksel anlam teorileri açısından baktığımızda, sarmal bir kavramın belirli bir anlamından söz edemeyiz. Daha da ilginç olan, (tam da solipsist bakışa uygun olarak) her bireyin sarmal bir ifadenin içeriğini kendine göre oluşturmasıdır; fakat buna rağmen (yine solipsist bakışa uygun olarak) iletişimin kurulabilmektedir. Sarmal kavramların işaret ettikleri (denote) bir nesne ortada yoktur. Nitekim "şehir" kavramı, tıpkı "insan" kavramı gibi belli bir nesneye işaret eder; ama aynı durum "şehir ve insan" gibi sarmal bir ilişki için geçerli değildir. Sarmal kavramların nasıl oluşturuldukları da, öyle görünüyor ki, geleneksel anlam teorilerinin çok dışında kalmaktadır.

İnsan öte yandan doğanın da bir parçasıdır. Yani insan hem doğada bağımsız ve özgür bir şekilde hem de bir şehirde sosyal bir çevrede ve dolayısıyla belirli kurallara uyarak yaşayabilen bir canlıdır. Böyle bir durumda karşımıza üçlü bir sarmal ilişki çıkmaktadır. Sonuçta "insan, doğa ve şehir" şeklindeki üçlü sarmal bir ilişki, insanın farklı ve birbirinden türetilmeyen özelliklere sahip olabileceğini anlatabilmektedir. Sözkonusu sarmal ilişki, insana has bir özelliğin, şehir ve doğa ile olan ilişkisi üzerinden, ama sınırları belli olmayan ve dolayısıyla da bireylere göre değişebilen bir şekilde tasarlanmasına olanak vermektedir.

İnsan bir ormanda sosyal bir yaşam düzeni kurarken, şehirde ise tıpkı bir ormanda tek başına yaşıyormuş gibi bir hayat sürmek ister. Ve aslında böyle de yaşar. Sonuçta "doğa ve insan" ile "toplum ve insan" arasındaki sarmal ilişkiler, önce doğayı sonra da şehiri referans alarak insanı tanıma olanağı sağlar. Bu durum, insanın doğadaki yaşamını taklit etmek suretiyle şehire taşıdığını; doğa yaşamını park, bahçe gibi yerler sayesinde şehir içinde ve kırsal bölgeler gibi şehire yakın yerlerde bunu gerçekleştirdiğini, ama bazen de şehri bir "orman"a çevirdiğini görüyoruz. Bu durumda "şehir ve insan" kavramının içeriğini doldürmek için üçüncü bir kavramı, "doğa ve insan" kavramını da kullanmak gerekmektedir. Bu durumu, "anlam"ın geleneksel bakış açısıyla ele alınmayacak başka bir ilginç özelliği olarak da düşünebiliriz. Çünkü ortada bir nesneye veya olguya işaret etmeyen sarmal ilişkinin kendisi vardır. Tasarlanan sarmal ilişki sayesinde nesnelere veya olgulara (yerine göre yapay özellikte bir) varlık kazandırılabilir. Herhangi bir kavramın anlamı, aslında sınırsız ve sonsuz bir derinlik içerir; ve biz de bu sayede dili bir iletişim aracı olarak değil, anlam oluşturma aracı kullanırız. Bu özellik sayeyi zamanda sarmal ilişkilerin de yoruma açık olarak iletişimde kullanılabilmesi olanağı elde edilir

Nitekim insanı, şehir ve doğa sarmalı dışında kültür, tarih, ekonomi gibi ikili, üçlü, dörtlü çeşitli ilişkiler içinde ve değişik düzenlemeler aracılığıyla tasarlayabiliriz. Burada, kavramların anlamlarını ilgilendiren bir sınırsızlık ve ayrıca sarmal ilişkileri kullanabilme yeteneğimiz sözkonusudur. Bu olanaklar sayesinde her birey, "insan" kavramının anlamını kendine göre oluşturabilmektedir.

Bu durumda sarmal ilişkileri dikkate almadan kavramlar ile anlam arasına ilişkiyi anlamaya çalışmak çok yanıltıcı olacaktır. Öyle görünüyor ki, kavramlar ile anlam arasında kurulan geleneksel ilişki, sarmallık bağıntısı çıkış noktası olarak seçilirse çok daha iyi anlaşılabilir.

Şehirler toplumların bilinçaltıdır; şehrinin mimari, tarihi ve kültürel yapısına sahip çıkmayan bir toplum, geçmişine de sahip çıkamaz; bir şehri ancak kültür koruyabilir. Kültürsüzlük, görünüşte tarihi değerlere önem verir ve onları yüceltir ama uygulamada tarihe düşmandır. Çünkü ancak kültür, rantın şehiri esir almasının önüne geçebilir ve tarihin gerçekten korunmasına olanak verebilir. Ayrıca bir de "şehir ve kültür"den sözetmek gerektir. Şehir kültürü bireylerde yeteri kadar güçlüyse, insanın ancak doğada sahip olması gereken bazı özelliklerinin, şehirde de geçerli olmasının önüne geçilebilir.

Bütün bunları dikkat edilirse ne tek başına "insan" ne tek başına "şehir" kavramları aracılığıyla özelleştirebilir ne de bu kavramlardan birisi olmazsa diğerinin anlamını oluşturabiliriz.

İnsan gerçekte doğal hayatta yaşamını sürdürme yeteneğindeki sahiptir, ama aynı zamanda sosyal bir varlıktır; topluluk halinde yaşamaya yönelik bir yapısı vardır. Şehirler, insanların hem toplumsallaşmalarına hem de doğal çevredeymiş gibi yaşama isteklerine en üst düzeyde cevap verebilir. Şehir insandan ortak ve birlikte yaşama kültürü talep eder; ama aynı zamanda bireysellik kazanma isteklerini yerine getirecek olanakları da sunar. Fakat işin ilginç tarafı, şehrin kendisi orman yasalarının geçerli olduğu, zayıfın ezildiği, güçlünün haklı çıktığı bir yapıya bürünmeye de eğilimlidir. Kolluk kuvvetleri ve yasalar bu eğilimi bastırmaya, şehirlerin bir kavga alanı olmasının önüne geçmeye çalışır.

Burada da yine iki kavram arasında, kendine özgü sarmal bir ilişki karşımıza çıkmaktadır. Nitekim tek başına "insan" kavramını kullanarak böyle bir içeriğe ulaşmak ve sadece bu kavram aracılığıyla onun birbirinden tamamen farklı, hatta zıt özelliklerini ifade etmek mümkündür. Zıtlık veya karşıtlık, bir anlamda diyalektik ilişki, aslında sarmal kavramlar aracılığıyla kurgulayabildiğimiz bir özellik gibi durmaktadır. Diyalektik bir ilişki hem bir realiteyi karşılık gelir hem de metaforik bir özellik taşır; ve bu durumu ancak sarmal ilişkiler aracılığıyla ifade edebiliriz. Zıtlık, karşıtlık veya çelişki, bizim doğada gözleyebildiğimiz özellikler değildir; bizim doğayı anlamak için kullandığımız (mantıksal veya gramatik yapıdaki) metaforlardır. Mantıksal veya gramatik alt yapımız, metaforların iletilebilmelerine olanak vermektedir; ve ilginçtir, bu sayede şehiri katastroofik bir hal almasının önüne geçmek ve rasyonel bir yapı olarak inşa etmeyi düşünebilir, bunun bir gereklilik olduğuna karar verebiliriz.

Şehir yaşamı ve doğada yaşam, insanın birbirinden farklı fakat birbirini tamamlayan iki yönüdür. İkincisi, insanın müdahale etmediği ve hazır bulunduğu, ancak aklını ve yeteneklerini kullanarak ihtiyaçlarını giderip hayatta kalabileceği bir yerdir. Şehir ise insanın yine ihtiyaçlarını karşılayabileceği ama kendi akli ve iradesiyle inşa edebildiği bir ortamdır. Fakat şehir, insanın ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, ona yeni ihtiyaçlar tanımlar. Şehir, bu tür ihtiyaçların dış kabuğunun kültür ile kaplanmasına da olanak verir.

Özellikle şehir, bireyin sadece kültür dünyasını değil, kişilik yapısını da biçimlemektedir. Birey ve şehir arasındaki ilk bakışta dikkati çekmeyen, fakat kişiliğimizi son derece etkileyen ilişki, büyük ölçüde bir sokak olgusu üzerinden inşa edilir. "Sokak", bir şehrin en küçük ulaşım birimidir; fakat bunun dışında ayrıca bir kavram olarak, insan/toplum ilişkisini inşa etme özelliğine de sahiptir. Daha da ilginç özelliği, bireylerin ve toplumun sokağa bakışının bir yönüyle resmi ideolojiyi ve toplumsal kültürün kodlarını, bir yönüyle de toplumun ve bireyin şuurlarını temsil edebilmesidir.

Her birey içinde bulunduğu ortamdaki günlük yaşantısında, özellikle şu üç kavramı algılayışına göre hayatına yön verir, günlük yaşam içindeki tercihlerini belirler, kendini

toplumla ilişkisi açısından tanımlar ve toplum içindeki yerine göre kendine kendince bir varlık kazandırır. Bu üç kavram, korku, huzur ve güven olarak ifade edilebilir.

Birey geleneksel olarak akli bir varlık olmasıyla öne çıkarılır; çünkü sahip olduğu beceri, yetenek ve çalışmalarıyla kendi geleceğini belirleme şansını bu yolla elde ettiği düşünülür. Bu amaçla işe gider, ders çalışır, eğlenmek için çeşitli etkinliklerde bulunur, vs. Ama öte yandan insan, içinde yaşadığı ülkenin siyasi, ekonomik, kültürel koşullarından bağımsız da değildir; dolayısıyla da sözkonusu bireysel etkinlikler bu koşullarla ilgi içinde ortaya çıkabilir. Çünkü olanaklar, bireylere, bu koşullar çerçevesinde sağlanabilir ve dolayısıyla bu koşullar sayesinde bireyin geleceğini belirlenir. İşte sokak bu iki ana etkenin keşişim noktasında bulunur. "Sokak", o çağın, o toplumun tarihi, ekonomik ve sosyal/kültürel özelliklerinin kodlarını taşır; "sokak algısı", o toplumun kültürel tercihlerinin ve özelliklerinin göstergesidir. "Sokak ve şehir", farklı özelliklerin keşişimini ve sentezini anlatır. "Sokak, şehir ve insan" sarmalı, "insan"ın biyolojik, kültürel, sosyal, ekonomik, tarihi vb özelliklerinin çok boyutlu açık serisi, kaotik bir kurgusudur.

Birey normal koşullarda günlük yaşamda hedeflendiği huzuru, evinde, evinde bulunan olanaklarla oluşturma alışkanlığına sahiptir. Ev, huzur veren olanakları bireye sağlar; ve bu olanaklar ölçüsünde birey kendini huzur içinde hissedebilir. Huzurlu yaşamın, bireyin ayrılmak istemediği, sahiplendiği bir parçası halini alıp süreklilik kazanması ev yaşantısı içinde gerçekleşebilir. Toplumsal kültür de bireyi evinde huzurlu ve mutlu olmaya ikna eder, ama bunun koşullarını da teknolojik olanaklar aracılığıyla belirler. Birey, evinin sahibidir, düzeni hakkında karar veren bir hakimdir. Bu hakimiyet, bireyin mutluluk ve huzurunun göstergesidir.

İlk yerleşim birimlerinin mağaralar olması, güven duygusunun, sahiplenme ve korunma duygularının kültürel kodların zeminini hazırlamış olabilir. Eğer yaşam suda başladıysa ve sonradan karada yaşamayı öğrendiysek, bu süreçte en belirleyici özellik sanırım canlıların kendine bir yer inşa edebilecek organlara sahip olmasıdır. Belki de suda yaşadıkları için deniz canlıları kendilerine biryer inşa etmek gereği duymamış ve bunu sağlayacak el, ağız ve ayak gibi organlara sahip olamamışlardır. Eğer olsalardı belki de yaşam hep denizlerde sürerdi. Kara canlıları, kendilerini tehlikeden koruyabilecek mekanları inşa edebilecek organlara da sahiptirler. Ağacın tepesi, yerin altı, ağaç kovuğu o canlıyı diğerlerinden koruyabilir. Bunun için elbette o canlıların kendisinde bu olanağı sağlayabilecek dişlerinin, el ve ayaklarının olması gerekir. Deniz canlıları homojen sıvı ortamda bu olanağa ancak çok basit bir şekilde sahiptirler; yani el ve ayak gibi birşey inşa etmede kullanabilecekleri organları yoktur. Bu açıdan bakıldığında sokak, kültürel korumanın sağlandığı, yaşatıldığı ve geliştirildiği bir yer, evrimsel gelişimin ulaştığı bir nokta olarak düşünülebilir. Kısaca sokak, kültürel bir evrimin ürünüdür. Dikkat edilirse bu özellikler ancak ucu açık sarmal ilişkiler aracılığıyla tasvir edilebilirler. Bu sarmal ilişkilerin kendi aralarında kaotik bir yapı oluşturduğunu, yani "insan" kavramının içeriğinin öngörülebilir bir özelliği ile bağdaşmadığını söylemek mümkündür. Bu sonuç aynı zamanda, bir kavramın içeriğinin, ister diyalektik, ister antinomik özellikte olsun ama sonuçta sarmal bir ilişki içinde ortaya konulabileceğinin bir göstergesidir.

Elbette günümüz şehirlerinde eski sokak kültürünün aynısını bulmak mümkün değildir; fakat ne var ki sokak, bazı geleneksel özelliklerini hala korumaktadır: bir şehrin en güvenli, ama yerine göre de en güvensiz, birimleri yine sokaklardır. Sokak sakinleri kendileri için güvenli sokakları, başkaları için güvensiz olmasıyla sağlayabilirler. Yabancıların tehdit ve teklilere maruz kaldığı (kenar mahalle) sokakları, o mahallenin sakinleri için (güvenlik güçlerine karşı bile) korunaklı ve güvenlidir,

Şehir sakinleri günlük yaşamlarını organize alanlarda sürdürdükçe, çocuklar sosyal yaşam deneyimine ya hiç sahip olmamakta veya okul, yuva, paralı eğlence mekanlarında böyle bir deneyime kavuşmaya çalışmaktadırlar. Buralarda yetişen çocuklar herhalde paylaşmayı değil, sahip olduklarıyla övünmeyi öğrenebilirler. Geleneksel sokak kültürünün olmadığı toplumlarda tarih, siyasi bir malzeme olmaktan öteye geçemez. Bu durum, günümüz insanını tanımak için, anlamca birbirine zıt kavramlar arasındaki sarmal ilişkilere başvurulmasının gerekliliğinin de bir göstergesidir.

Sokak algısı ve yaşantısı, geleneksel olarak o toplumun (şehir) kültürü tarafından tanımlanır. Çocukların sokakta oynaması, sosyal yapının ve kültürel etkenlerin belirlediği bir sonuçtur. Bir toplumun çocukları sokakta kendi bireysel tarihlerini oluştururken başka bir toplum çocuklarının eğitim, kültür ve bireysel tercihlerini evde, başka bir toplum ise eğlence merkezlerinin sunduğu olanaklarla belirler. Çocuklar daha sonra kullanacakları, hayatlarına yön verecek kavramların içeriklerini farklı mekanlarda oluşturur, tercihlerini buralardaki ortamlarda belirler, kişiliklerini, beslenme alışkanlıklarından yaşam biçimlerini de içeren geleceklerini burada şekillendirirler. Bu noktada artık "şehir ve sokak" ilişkisi ile "sokak ve şehir" ilişkisini ayrı ayrı düşünmek gerekecektir. Şehir, bilinçaltımızı belirler. Doğduğumuz şehir, asla ihanet edemeyeceğiniz ruhsal eşimizdir. Yaşadığımız sokak, şehrin bir parçasıdır. Fakat hatıralarımız sokakta gerçekleşirken, şehir, o sokağın varlık özelliklerini tanımlar.

"İnsan" kavramının anlamın bu ilişkiler içinde sahip olduğu özellikleri yakalamada geleneksel dil felsefesi bize yardımcı olmayacaktır; çünkü üç kavram arasındaki sarmal ilişki ve bu ilişkinin kendine özgü yapısı bu kavramın alışlagelmiş içeriğinin çok ötesine geçme olanağı vermektedir. Öyle görünüyor ki ancak sarmal ilişkiler sayesinde kavramların arasındaki dinamik ilişkiyi tasvir etmek ve onu kavramak mümkün olabilir.

Korku, huzur ve güven, tüm yaşantımızı belirleyen bir özellik taşır. Huzur arayışı ve güven duygusu yaşantımıza yön verir; yaşantımız bu iki kavramın referansına göre şekillenir. Güven duygusu bir yönüyle kişiyi aşar, ama aynı zamanda bir ölçüde kişinin tercihlerine bağlıdır. Birey en fazla evinin kilitleri, penceredeki demirler veya alarm sistemi ile bu kavramın içini kendi çabasıyla doldurur. Fakat güven, bir de idari, siyasi, kültürel bir boyut içerir. Korkuyu tüm ideolojik içerikli sistemler, ahlaki ilkeler aracılığıyla kullanırlar. İşte sokak, çok boyutlu ilişkiler ağı içinde güvenin göstergesi ve tanımlayanıdır.

Dikkat edilirse sözkonusu ilişkiler ağı, ne tek başına "sokak" kavramından ne de "insan" kavramından türetilbilir veya bu kavramların anlamları aracılığıyla kurgulanabilir. "İnsan" kavramının içlemi, böyle bir dinamik yapının taşıyıcı olamaz ve dolayısıyla da tek başına bu gibi özellikleri aktaramaz

Huzurun bireyin hem gerçek hayatında hem de inanç dünyasında bir karşılığı vardır; ve birey, bu alanlardaki yaşantısını kültürel ve sosyal kodlara bağlı olarak tanımlayıp yönlendirir. Sosyal, kültürel yapının ve doğanın dinamik ve karmaşık özellikleri arasındaki çok yönlü ilişkiler, ancak sarmal kavramlar aracılığıyla ifade edilebilir ve aktarabilir.

Geleneksel olarak kavramların anlamları aracılığıyla iletişim kurduğumuz söylenir; evet terimlerin cepleri olsaydı, veya şapka içinden tavşan çıkarabilseydik, bu geleneksel tanımları da kolayca kabul edebilirdik. Düşünce tarihinde sürekli görmemezlikten gelinen solipsist bakış, bildiklerimizi aktarmanın olanaksız olduğunu söylemektedir. Ama öte yandan iletişim kurduğumuzu yadsımak hiç de kolay değildir. Bu durumda her bireyin terimlerin anlamını, solipsist bakışa hiç de ters düşmeyen bir şekilde, yani kendine göre ve yeniden

kurguladığını söylemek gerekmektedir⁷. Bu yeniden kurgulama, dili aktif olarak kullanma alışkanlığı sayesinde gerçekleşmektedir. Özellikle günümüz medyasında bu özellik çok başarılı bir şekilde kullanılmaktadır. Huzur, güven ve mutluluk arayan bir insan görüntüsü, örneğin bir araba ile çağrışımsal bir şekilde sunulmakla, böylece bir mesaj sübliminal bir yolla bireylere aktarılmaktadır. Bireylerin böyle bir mesajı almasını, dilin sarmal kavramlarını kullanma alışkanlığı ile ilişkilendirerek anlamaya çalışmak, dil ve düşünce arasındaki çok yönlü ilişkinin bir örneği olarak gösterilebilir.

Elbette kavramların sarmal ilişkisi ile sübliminal mesajlar arasında çok önemli farklar vardır. Ne var ki sarmal kavramlar aracılığıyla iletişim kurulmasını ve örneğin bir mesajın algılanmasını, dilsel alışkanlıklarımız aracılığıyla birbirine yaklaştırmak mümkündür. Çünkü sonuçta bir iletişim gerçekleşmiştir; ve bu iletişimin arka planında, iki nesne (veya olgu) arasında bireyin anlamı kendine göre kurgulaması sayesinde ortaya çıkan bir sarmallık ilişki yatmaktadır.

İlginçtir "korku", bireyin hayatına yön vermede kullandığı, duyguları aracılığıyla içselleştirebileceği bir kavramdır. Korkular bize tanımlanır ve biz bu tanımları kullanarak onları içselleştiririz. Örneğin ölüm korkusu veya işini kaybetme korkusu bize dışarıdan içi doldurularak sunulur. Elbette ölüm korkusu bireyseldir ve içgüdüselidir. Fakat dini, kültürel, sosyal koşullar bu korkuya yön verir, içini doldurur ve bize sunar. Korku nesnesi çağa, insana veya toplumlara göre değişebilir. Örneğin terör, kişisel tercihlerimizi ve yaşantımızı, kararlarımızı belirleyen çağdaş bir korkudur. Bu korku, terör sözcüğünün içi doldurularak sunulmuştur. Sokak kavramı da sarmal bir ilişki aracılığıyla terör olgusuna farklı ve yeni bir özellik kazandırır; "terör" kavramının mevcut içeriği, "sokak" kavramıyla sarmal bir ilişki içinde düşünülmedikçe, eksik kalacaktır. Çünkü sokak ve insan, her bireyin düşünce dünyasında sarmal bir ilişki halinde zaten tanımlanmıştır. "Sokak" kavramı, eskiden olduğundan çok daha farklı şekilde günümüz insanını tanımlayan ve belirleyen ama artık pek dikkati çekmeyen bir konumda bulunmaktadır. Bu noktada, "insan" kavramını "sokak" ve "şehir" kavramlarıyla sarmal bir ilişki içinde ele almadıkça, bu gün kullandığımız "insan" kavramının içeriğinin dinamik bir şekilde inşa edilemeyeceğini de vurgulamak yerinde olacaktır. Sokağın eğlence, eğitim, oyunla değil de korku, tehdit ve tehlike kavramlarıyla eşleştirilmesi, bir şehirin ve bir ülkenin algısının yönlendirilmesine olanak vermektedir. Bu üç kavram arasındaki sarmal ilişki, tek tek kavramların geleneksel tanımlarıyla ulaşılamayacak bir noktada bulunmaktadır.

Şehir, günümüz insanına sunduğu yeni olanaklar sayesinde onun yeniden tanımlanmasını talep etmektedir. Geleneksel şehirler, yarı modern şehirler (Newyork) ve modern şehirler (Abudabi vs) kendine özgü kültürel, sosyal, ekonomik, siyasi, sanatsal özellikler sayesinde farklı bir insan profili tanımlamakta ve bu tanım daha sonraki aşamada yeni bir insan biçimlemektedir. Şehir-insan ve şehir-sokak-insan sarmal ilişkilerini tanımlanamadan insanı ve özellikle de geleneksel ve günümüz insanı arasındaki farkı anlayamayız. Bu fark, sadece günümüz insanının davranışlarındaki farktan veya sahip olduğu ekonomik, kültürel, teknolojik veya sosyal özelliklerin farkından ibaret değildir; fark, günümüz insanının içinde varlık kazandığı dinamik yapının anlaşılmasıyla ilgilidir. Böylesine değişken ve dinamik bir yapıyı geleneksel "insan" kavramıyla anlamak ve anlatmak herhalde hiç bir dilde mümkün değildir.

Toplumsal özgürlük, kültürel tercihler aracılığıyla oluşturulan kısıtlamalardan ve korku baskısından kurtulmakla gerçekleşir; daha doğrusu, özgürleşen insan kendini

⁷ Bkz. Ural, Ş.

gerçekleştirebilir ve kendini gerçekleştirebilen insan özgürdür. Şehirde bu olanakları bulmayan insan, şehire, doğa özlemi ile yönelir. Doğa bir yönüyle, insanın bilinçaltında yatan özlemlerinin ve taleplerinin bir toplamıdır; şehirde kendini istediği gibi gerçekleştirmeyen, yani özgürleşemeyen insan, bu özlemini şehiri doğanın bir parçası olarak kullanmaya ve giderek doğadaki vahşeti şehire taşımaya eğilim duyar. Bu durum da yine (bir anlamda olumsuz bir dinamizm) ifade eden sarmal ilişkiler aracılığıyla kavranıp aktarılabilir. Her ideoloji insanı tanımlamak, biçimlemek ve ona doğrular dikte etmek amacındadır. Evet insan, insan olarak hep aynıdır; ne var ki yeni sarmal ilişkiler, insana, eski ideolojilerin ulaşamayacağı birtakım özellikler kazandırır. Eski ideolojiler, sürekli değişen sarmal ilişkileri (örneğin insan-doğa-şehir sarmal ilişkisini) tanımlayamaz; ve sonuçta insanın şehiri vahşi doğanın bir parçası haline getirmesine çözüm üretmez,.

Şafak Ural

www.safakural.com

Referanslar:

Ural, Ş., Solipsist Açından Bireysel Algı Uzayı ve Fiziksel Nesnelere, henüz basılmamış kitap.

[https://en.m.wikipedia.org/wiki/Siamese_twins_\(linguistics\)#With_rhymes_and_similar-sounding_words](https://en.m.wikipedia.org/wiki/Siamese_twins_(linguistics)#With_rhymes_and_similar-sounding_words)